

Evaluatie Hollandse Luchten 2023

 **hollandse
luchten**

Aanleiding

Met verschillende methoden is Hollandse Luchten het afgelopen jaar geëvalueerd. Dit document is een samenvatting van de belangrijkste inzichten en lessen die we hebben geleerd van Hollandse Luchten in 2023. Deze leerpunten nemen we mee in de plannen voor 2024.

Samenvatting

Deze evaluatie is tot stand gekomen met input die gedurende het jaar 2023 is opgehaald uit; de exit tickets, de consortiumbeeenkomst, enquêtes, evaluatie door de Helden, de impact meting van het RIVM en een interne evaluatie.

Uitgangspunt voor de evaluatie van Hollandse Luchten is gebaseerd op de drie subdoelen die voor het onderzoek zijn gedefinieerd: 1) kennis delen, 2) dialoog voeren en 3) handelingsperspectieven verbeteren voor een gezonde fysieke leefomgeving. De subdoelen kennis delen en dialoog voeren worden onder Hollandse Luchten zoals het nu is gehaald. In alle evaluaties komt handelingsperspectief naar voren als ontwikkelpunt.

De lessen die we meenemen voor de toekomst van Hollandse Luchten:

1. Het belang van inzetten op zowel verdieping als verbreding: bieden van verschillende mogelijkheden om bij te dragen aan of betrokken te zijn bij Hollandse Luchten.
2. Het belang van een publiek-civiele samenwerkingen: bewoners, gemeenten en kennisinstellingen werken samen aan hetzelfde doel "het verbeteren van de luchtkwaliteit". Vanuit verschillende belangen dragen al deze partijen eigenaarschap.
3. Het belang van de kwaliteit van data en de technologische infrastructuur voor het kunnen uitvoeren van burgerwetenschap.
4. Het belang van een vaste structuur, methode en verwachtingsmanagement voor het opzetten van een meetgroep
5. Het belang van het handelingsperspectief: wat betekent dit concreet voor verschillende partijen en hoe kunnen deze daaraan bijdragen.

Methode

Deze evaluatie is gebaseerd op de input die is opgehaald gedurende de meetperiode 2023. De informatie afkomstig uit de onderstaande bronnen en momenten is in deze evaluatie meegenomen:

De interne evaluatie met het Hollandse Luchten team van Waag: deze vond aan het einde van de meetperiode in 2023 plaats met als doel vanuit de verschillende rollen in meetgroepen en werkgroepen ervaringen en inzichten bij elkaar te brengen.

De enquête: deze is drie keer uitgestuurd om ontwikkelingen van Hollandse Luchten in kaart te brengen: Bij de start van de meetperiode eind 2022, in de zomer van 2023 en aan het eind van de meetperiode in 2023.

De exit tickets: deze worden aan het einde van alle bijeenkomsten uitgedeeld om directe feedback op te halen. De vragen die centraal staan zijn wat mensen voor tips hebben en wat zij hebben geleerd.

De consortiumbijeenkomst: deze bijeenkomst vond plaats aan het einde van de meetperiode van 2023 samen met de projectpartners en betrokken bewoners met als doel vanuit de verschillende rollen in meetgroepen en werkgroepen ervaringen en inzichten bij elkaar te brengen.

De tussentijdse impactmeting van het RIVM: deze meting evalueert de drie doelen van Hollandse Luchten: kennis opbouwen, dialoog voeren en handelingsperspectief verbeteren en is aan het einde van de meetperiode in 2023 gepubliceerd.

Maandelijks overleg: maandelijks is er een overleg met de Hollandse Helden en kernleden uit verschillende meetgroepen waarin zij punten kunnen agenderen en er input over ontwikkelingen wordt gevraagd.

1. Inzetten op verdieping en verbreding

Het toegankelijker maken van Hollandse Luchten komt naar voren als een belangrijk punt. Qua bereik gaat het over de diversiteit van de leden (inhoudelijk, demografisch, geografisch), het “boeien en binden” van leden en het betrokken houden van mensen die zich hebben aangemeld.

We zouden een specifiek plan willen maken om een diverse groep leden te “binden en boeien”. Momenteel zien we bij de leden een verschil in grofweg de zeer betrokken leden die bijvoorbeeld Hollandse Held zijn of in een werkgroep plaatsnemen, en leden die laagdrempeliger betrokken willen zijn zoals aansluiten bij een bijeenkomst. Ook de vraag of we de data-analyses toegankelijker en aantrekkelijker kunnen maken kwam naar boven. Misschien een andere naam voor de bijeenkomst? Daarnaast zoeken deelnemers naar meer context over luchtvervuiling. Is het nu gezond of niet? Wat is de luchtkwaliteit hier in vergelijking met elders in Nederland?

Door in te zetten op verdieping en verbreding, willen we verschillende mogelijkheden bieden om bij te dragen aan of betrokken te zijn bij Hollandse Luchten. Kansen worden gezien op verschillende vlakken. Bijvoorbeeld door de luchtkwaliteit real-time te laten zien, zoals in een weerbericht. Iets wat de Hollandse Helden graag willen ontwikkelen. Daarnaast is een kans om naast de fysieke bijeenkomsten ook online bijeenkomsten te organiseren, en om laagdrempeliger content aan te bieden zowel tijdens

bijeenkomsten als in verslagen en blogs. We kunnen verschillende communicatiemiddelen zoals filmpjes inzetten. Ook de uitkomsten van het project kunnen we beter deelbaar maken.

De pilots geluid meten en houtstook worden erg positief ontvangen. Leden en (potentiële) partners meerdere meetgroepen hebben aangegeven in de toekomst willen leden meer geluid te willen meten.

2. Publiek-civiele samenwerkingen: bewoners, gemeenten en kennisinstellingen werken samen aan hetzelfde doel en dragen vanuit verschillende belangen eigenaarschap.

De samenwerking tussen verschillende partijen gaat over het algemeen goed. Hollandse Luchten heeft veel betrokken burgers, er wordt veel “dialogoog gevoerd” en “kennis gedeeld”. De techniekwerkgroep, data-sciencewerkgroep en de communicatiewerkgroep werken goed samen.

Een verbeterpunt is meer betrokkenheid van de gemeente en meer zichtbaarheid van de provincie. De provincie vraagt om meer eigenaarschap van alle partners. Hier liggen kansen om een strategie uit te stippelen waarin we Hollandse Luchten koppelen aan doelstellingen van gemeenten, (verschillende afdelingen van de) provincie, en het Schone Lucht Akkoord.

3. Het belang van de kwaliteit van data en de technologische infrastructuur voor het kunnen uitvoeren van burgerwetenschap.

De tools en de techniek van Hollandse Luchten zijn afgelopen jaar sterk verbeterd. Tegelijkertijd is er nog meer ruimte voor verbetering. Mensen zijn op zoek naar een manier om de luchtkwaliteit real-time te kunnen laten zien, zoals in een weerbericht. De data-analyse werkgroep heeft een duidelijk plan ingediend op de consortium bijeenkomst. Daarin geven ze aan dat zij structurele data-analyse bijeenkomsten willen plannen, waarin een thema/meetvraag centraal kan staan. Ze willen daarbij de meetvragen beter laten aansluiten op de mogelijkheden van de SODAQ AIR sensoren. Ook ziet de werkgroep kansen voor het verbeteren van analyse tools.

De helden willen vooral graag dat er iets gebeurt met de data. Zij zien hier voornamelijk technische oplossingen voor. Die variëren van de beschikking hebben over een API met real-time 5-minuten data tot het gelijkwaardig ophangen van de SODAQs (dezelfde overkapping, gelijke hoogte, etc.). Helden willen bronnen aan kunnen tonen, dat kan volgens hen nog beter door windrichting op de kaart te tonen en een tweemaandelijks bijeenkomst met data analisten om meetvragen te beantwoorden en meetplannen aan te passen.

Op dit moment zijn de helden niet zeker over de bevindingen. Zij raden zelfs aan om bij alle communicatie van Hollandse Luchten te vermelden dat het om burgerwetenschap gaat en niet om officiële data. Zolang er geen officiële conclusies te maken zijn, vinden zij het ook fijner om privé te communiceren, en niet openbaar zoals op een forum. De app-groep is hier een start van, de techniekwerkgroep weer opstarten zou ook helpen.

4. Het belang van een vaste structuur, methode en verwachtingsmanagement voor het opzetten van een meetgroep

---

De jaarplanning en structuur van het meetjaar 2023 wordt breed gedragen als positief punt gezien. We willen een vaste jaarkalender met ruimte voor eigen initiatief behouden. Deelnemers van de bijeenkomsten in 2023 zijn erg blij met de bijeenkomsten, ze vinden ze leerzaam en het motiveert om samen te komen. Meerdere mensen vonden het fijn dat 2023 een duidelijke tijdslijn en plan had.

Een verbeterpunt is om het verwachtingsmanagement naar bewoners te verbeteren door van tevoren de complexiteit onder de aandacht te brengen.

5. Het belang van het handelingsperspectief: wat betekent dit concreet voor verschillende partijen en hoe kunnen deze daaraan bijdragen.

Voor handelingsperspectief is het belangrijk dat we een gedeelde definitie hebben, zodat alle partners, leden en helden een beeld hebben van wat dat voor hen kan zijn en hoe zij eraan kunnen bijdragen. Momenteel is dat nog niet duidelijk.

Leden van Hollandse Luchten hebben steeds meer kennis over luchtkwaliteit en de complexiteit van luchtkwaliteit. Zij zijn vaak nog op zoek naar meer concrete informatie: wat is de luchtkwaliteit in mijn omgeving in vergelijking met andere gebieden in Nederland? Is de lucht gezond of ongezond? Op welke onderdelen van luchtkwaliteit kan ik direct invloed uitoefenen? Leden willen graag actie ondernemen om de luchtkwaliteit te verbeteren. Leden willen graag dat de data van Hollandse Luchten te vertrouwen is, en dat zij gebruikt wordt door de overheid om de luchtkwaliteit te verbeteren. Het zou goed zijn om te onderzoeken hoe de data verbonden kan worden aan beleid. Daarvoor is er ook meer betrokkenheid nodig van gemeenten en de provincie. Dit zou ook het vertrouwen in beleidsmakers kunnen vergroten.

Het is belangrijk om in kaart te brengen wat handelingsperspectief betekent voor de verschillende partijen. Een mogelijkheid is om hier meer tijd voor te maken tijdens bijeenkomsten; tijd om met elkaar te brainstormen en te overleggen over mogelijke acties.